

N:o 20.

Ank. till Riksd. kansli den 1 mars 1887, kl. 12 midd.

*Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om tillägg till
3 § 2 mom. i skiftesstadgan den 9 november 1866.*

Skiftesstadgan den 9 november 1866 3 § hade ursprungligen följande lydelse:

»Har jord, som hörer till by eller hemman, deri två eller flere ega del, genom teg- eller storskifte i flere skiften blifvit lagd; vill den, som i sådant skifteslag eger ett eller flere hemman eller en eller flere hemmansdelar, laga skifte erhålla, hafve ock der vitsord till, utan att å teg- eller storskifte meddelad fastställelse eller eljest ingången och stadfastad förening må sådant hindra eller därför i vägen ligga. Ej må redan verkställd enskiftesdelning, som vunnit laga kraft, eller skifte, hvilket enligt Vår nådiga kungörelse den 20 februari 1821 blifvit såsom enskifte ansedt och fastställdt, eller laga skifte, hvarå fastställelse meddelats, genom nytt skifte rubbas, utan så är, att alla, hvilkas rätt är af frågan beroende, derom åsämjas.»

Redan vid 1869 års riksdag väcktes förslag om ändring af denna § i den rigtning, att under vissa förhållanden nytt skifte skulle kunna ega rum utan hinder af fastställdt enskifte eller laga skifte, äfven om icke alla, hvilkas rätt vore af frågan beroende, dertill samtyckte. Detta förslag, som icke föranledde någon Riksdagens åtgärd, följdes af förslag i liknande syfte vid 1873, 1874, 1879, 1880 och 1881 årens riksdagar,

utan att något af dessa förslag lyckades att tillvinna sig Riksdagens bifall. Vid 1882 års riksdag fäste två särskilda motionärer uppmärksamheten vid de olägenheter, som af bestämmelsen om fastställt skiftes orubblighet kunde uppstå i de fall, då marken, till följd af verkställd sjösänkning eller annat större vattenafledningsföretag undergått sådan förändring till sin natur, att densamma i sitt förändrade skick icke kunde utan omskifte med fördel brukas; och föreslogo motionärerne på grund deraf sådan ändring af 3 § skiftesstadgan, att omskifte under angifna förhållanden skulle kunna ega rum äfven utan alla delegares samtycke. I häröfver afgifvet utlåtande (n:o 50) hemställde laguskottet, att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, »att Kongl. Maj:t måtte taga i nådigt öfvervägande, huruvida, der genom verkställd sjösänkning eller annat större vattenafledningsföretag tillförene sanko egor undergått sådan förändring, att de kunna häfdas som åker, men hinder för deras ändamålsenliga brukande möter deraf, att vid förut verkställt laga skifte egorna erhållit en för markens häfdande såsom åker olämplig indelning eller delvis lemnats oskiftade, nytt skifte må, utan hinder af fastställelse å det förra laga skiftet, å dessa egor verkställas på sätt ofvan är antydt, samt att, derest sådan rätt till omskifte finnes böra medgifvas, Kongl. Maj:t måtte låta utarbета och till Riksdagen framlägga förslag till de ändringar i gällande skiftesstadga, som för sådant ändamål äro af nöden.»

Mot denna utskottets hemställan anmäldes af en utskottets ledamot, med hvilken två andra ledamöter instämde, följande reservation: »Enär äfven annat än vattenafledning kan framkalla behof af omskifte å redan skiftad jord eller delning af mark, som vid laga skifte blifvit för delegarnes gemensamma bruk undantagen, anser jag, att laguskottet bort tillstyrka Riksdagen att hos Kongl. Maj:t anhålla om förslag till förändring af skiftesstadgan i sådan syftning att — utan hinder af verkställd enskiftes-delning, som vunnit laga kraft, eller skifte, hvilket enligt Kongl. kungörelsen den 20 februari 1821 blifvit såsom enskifte ansedt och fastställt, eller laga skifte, hvarå fastställelse meddelats — omskifte af redan skiftad jord eller nytt skifte å sådan, som blifvit från delning undantagen, måtte kunna, på delegares yrkande, ega rum, såvida egodelningsrätten pröfvade förändrade förhållanden sådant föranleda.»

Riksdagen godkände emellertid utskottets hemställan, och skrifvelse i enlighet med utskottets förslag afläts till Kongl. Maj:t den 17 maj 1882. I anledning af denna skrifvelse framlade Kongl. Maj:t för 1884 års riksdag förslag till ändringar i 3, 58, 69, 88 och 89 §§ af skiftesstadgan;

och blef denna proposition, på lagutskottets tillstyrkande, af Riksdagen antagen. Författning i ämnet utfärdades den 21 mars samma år.

Genom denna författning undergick 3 § den ändring, att hvardera punkten af paragrafen i dess ursprungliga lydelse bildade ett särskildt moment; hvarefter såsom ett tredje moment tillades följande:

»Hafva genom verkställd sjösänkning eller annat större vattenafledningsföretag tillförene sankat egor undergått sådan förändring, att de kunna häfdas såsom åker, och möter för deras ändamålsenliga brukande hinder deraf, att vid förut verkställt så beskaffadt skifte, som i 2 mom. omförmäles, egorna erhållit en för deras häfdande såsom åker olämplig indelning eller delvis lemnats oskiftade, då må, der tjenlig skiftesläggning ej kan genom egoutbyte beredas, nytt skifte, utan hinder af bestämmelserna i nämnda mom., kunna verkställas å dessa egor jemte den mark, som med dem ligger i det sammanhang, att dess intagande i den nya delningen är för beredande af lämpligt och redigt skifte oundgängligen nödigt. Bestri-der någon delegare nytt skifte eller uppstår tvist angående omfånget af den mark, som bör i det nya skiftet ingå, behandlas ärendet efter stad-gandet i 89 §.»

Det nuvarande fjerde momentet, som tillkommit genom Kongl. kun-görelsen den 1 oktober 1875, har för den nu föreliggande frågan icke någon betydelse.

Såsom reservanterne i 1882 års lagutskott påpekat, kunna, utom de omständigheter, som föranledt 1884 års förordning, äfven andra förhållan-den inträffa, som göra delning af mark, som vid skifte blifvit för del-egarnes gemensamma behof afsatt, i hög grad önskelig och nödig. En af nämnde reservanter erinrade under diskussionen i Andra Kammaren derom, att för ett årtionde tillbaka, synnerligast inom de norrländska länen, stora egovidder blifvit afsatta till gemensam mark, som då haft ett jembörelse-vis ringa värde, men hvilkas värde genom ökad kultur och förbättrade kommunikationer i åtskilliga fall sedermera undergått en så betydlig för-ändring, att det syntes vara skäl att medgifva omskifte äfven af sådana samfälligheter.

I en vid innevarande riksdag afgifven motion (n:o 88), som blifvit till lagutskottet hänvisad, har herr *A. P. Lind* ytterligare påpekat vissa af nu gällande föreskrifter följande olägenheter, som inträffat i Bohuslän. Motionären meddelar derom följande:

»Vid laga skifte å heinmanen Resö undantogos till delegares gemensamma begagnande, att icke ingå i skiftet, så väl åtskilliga i saltsjön belägna holmar, som ock å sjelfva hufvudön åtskilliga platser för bedrivande af hvarjehanda näringsfång, såsom fiske, båtbyggnad, salteriinrättning m. m.

När nu sillfisket började, uppbyggde en företagsam delegare uti dessa samfälligheter på tvenne olika ställen sillsalterier. Härför instämd af öfrige delegare, söktes förordnande för behörig landtmätare att utbryta hans lott i samfälligheterna, så att han kunde få sina salterier på egen sjelfständig grund. Landtmätaren förklarade i afgifvet utlåtande, att den ena af lägenheterna icke var af beskaffenhet att kunna med lika fördel för alla delegarne fördelas, och afstyrkte på den grund delning deraf, men att den andra af lägenheterna, å hvilken det ena salteriet var uppfördt, var af beskaffenhet att hvardera af öfrige delegare kunde vid delning af lägenheten erhålla hvar sina lika goda lägenheter till salteritomter som de redan bebyggde; i följd hvaraf delning härå skulle ske, hvarigenom den företagsamme delegaren kunde få på egen grund behålla sina byggnader. Detta utlåtande godkändes af egodelningsrätten; men, som ofvan är antydt, förklarade högsta domstolen att delning icke fick ega rum, emedan laga skiftet blifvit faststaldt. Häraf har följdén blifvit, att uppföraren af de båda salterierna, som derigenom velat idka en för orten och fiskeribefolkningen nyttig näring, nödgats rifva det ena salteriet, enär han ej kunde öfverenskomma med alla delegarne om en skälig tomtafgift, samt i andra fallet måst mot oskäligt hög afgift hyra tomtplats af sina meddelegare, hvilket kunnat undvikas om skifte å lägenheterna fått ega rum.»

Utskottet har från justitierevisionsexpeditionen förskaffat sig en afskrift af Kongl. Maj:ts utslag i målet och funnit detta vara af det innehåll motionären omförmält.

Enligt motionärens uppgift är det af honom meddelade fallet icke allenastående, utan lära flere dylika fall hafva inom samma län förekommit.

På grund hvaraf föreslår motionären följande tillägg till 2 mom. af 3 § skiftesstadgan: »Vid faststaldt en- eller laga skifte till gemensamt behof afsatt samfällig plats må delegare emellan efter delningsgrund fördelas, om landtmätare och gode män finna sådan delning kunna ega rum utan samtliga delegares skada. Åtnöjes icke vederbörande med förrättningsmännens beslut, underställes frågan egodelningsrätten i likhet med hvad rörande skifte af jord i öfrigt är i Kongl. skiftesstadgan bestämdt. Vill någon delegare å dylik samfällig plats uppsätta industriell inrättning,

må tillstånd dertill och bestämmande af årlig tomtafgift därför, afgöras af pluraliteten bland delegarne, dock bör denna pluralitet jemväl ega minst hälften af lägenheten.»

Utskottet hyser i likhet med motionären den åsigt, att delning af mark, som blifvit afsatt för skifteslagets gemensamma behof, bör kunna, der omständigheterna dertill föranleda, skiftas, utan att samtliga rättsegares samtycke dertill erfordras; men utskottet tilltror sig icke att nu framlägga något formuleradt förslag till ändringar i skiftesstadgan, helst införandet i 3 § af en bestämmelse i berörda syfte torde medföra ändringar jemväl i andra paragrafer af samma författning. Utskottet får därför hemställa,

att Riksdagen, med anledning af motionen, i skrifvelse anhåller, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af skiftesstadgan den 9 november 1866, att mark, som vid skifte undantagits för delegarnes gemensamma behof, må, äfven om alla, hvilkas rätt är af frågan beroende, ej derom åsämjas, skiftas under iakttagande af hvad i 2 mom. af 89 § skiftesstadgan föreskrifves.

Stockholm den 1 mars 1887.

På lagutskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservationer

af herrar *Bergström, Fröberg, F. Andersson* i Helgesta och *Odell*.

Herr *G. H. Stråle* har begärt få här antecknadt, att han icke deltagit i behandlingen inom utskottet af detta ärende.